

NÉMETH ZSOLT

ROGER SCRUTON

Ha Roger Scrutonra gondolok, akkor az első gondolat, ami eszembe jut róla az, a *konzervatív forradalom*. (Valami olyasmi, mint ami a londoni metróban tört ki, amikor megváltoztatták a mozgólépcső szabályait: a radikális retrográdok fellázdak a siető-folyosó eltörlése ellen, amikor egy tudományos felmérés bizonyította, hogy gyorsabban lehet mozgatni a tömeget, ha mind a jobb és a bal oldalon állnak emberek.) Igen, elvileg nincs, hiszen a konzervativizmus lényegében a forradalmiság kizárása. A valóságban mégis vannak pillanatok, amikor konzervatívnak tartott megállapítások vagy állásfoglalások vagy értékítéletek nyílt kimondása egészen forradalmi hangulatot tud teremteni.

Ilyen volt például, amikor 2006-ban Roger Scruton – filozófustársai és számos politikus minden figyelmeztetése ellenére – elment a *flamand függetlenségi párt kongresszusára*, és ott nem azt mondta, hogy a pártnak mindenben vagy akár bármiben is igaza van, de azt kimondta, hogy joga, sőt bizonyos értelemben kötelessége is egy politikai erőnek felhívnia a figyelmet, ha valamit súlyos problémának lát a társadalom békéje és fenntarthatósága szempontjából.

Azért uralkodott – a beszámolók szerint – akkor ott az ülésteremben forradalmi légkör, és beszédét olvasva azért esik a tíz évvel későbbi olvasó is kicsit forradalmi hangulatba, mert Scruton *határozott nemet mondott* egynéhány, kialakulóban lévő politikai konvencióra, látenszen lopakodó politikai tilalomra, mesterségesen leengedett politikai függönyre. Azaz *szembeszállt egy (vagy több) ideológiai diktátummal*.

Tulajdonképpen mit is mondott Scruton akkor ott és még számos alkalommal máshol, kevésbé *cikis* helyeken, illetve magas röptű filozófiai publikációiban, elemzéseiben? Lényegében három dologot.

Egyrészt azt, hogy nem érdemes realitásidegen dolgokat ráerőszakolni egy társadalomra. Miért? Mert könnyen baj lesz belőle. Meg mert az ilyesmi nem is nagyon demokratikus.

Másrészt azt, hogy nem érdemes elfojtani a diskurzust a vélt vagy valós problémákról azzal, hogy azok létét eleve tagadjuk. („By denying a problem you prevent its discussion, until discussion is too late.”) Miért? Mert könnyen baj lesz belőle. Meg mert az ilyesmi sem nagyon demokratikus.

Harmadrészt azt, hogy nem érdemes a nemzeti közösségek és nemzetállamok lebontására törekedni. Miért? Mert könnyen baj lesz belőle, például a

nemzeti igények szélsőséges formában való jelentkezése. És talán azért sem, mert a nemzeteknek értéktartalma van, úgyhogy kár is értük.

Napjaink Közép-Európájában úgy tűnhet ezek alapján, mintha Roger Scruton már évekkel, évtizedekkel ezelőtt is Közép-Európát védte volna Nyugat-Európától. Hiszen pontosan ezekről a kérdésekről szól a népvándorlás kapcsán a vita egyrészt „Közép-Európa” (elsősorban Magyarország és Lengyelország, de bizonyos mértékig még Szlovákia, Csehország, Románia, Horvátország és mások) másrészt Németország, az EU intézményei és a sajtó nagy része (tehát egy erősen leegyszerűsített *Nyugat*) között.

Közép-Európa pontosan *ugyanazokra a diktátumokra mond nemet napjainkban, amikre Roger Scruton évek, sőt évtizedek óta*. Ezért is válik az ő személye egyre inkább szimbolikussá, identitásképzővé a mai Közép-Európában.

De ez nem arra világít rá, hogy Scruton tulajdonképpen közép-európai, csak máshol született. Ő ugyanis nem (csak) Közép-Európával kapcsolatban fogalmazta meg téziseit (bár a rendszerváltás után Közép-Európával kapcsolatban is, amelynek Európához való integráns tartozását sosem vitatta úgy, ahogy sokan Nyugaton), hanem *nyugat-európai problémákra reagált, nyugat-európai nézőszögből*. Európai problémákra európai nézőszögből.

Tehát Scruton és Közép-Európa egyre határozottabb azonosulása egymással arra világít rá, hogy a mai viták Közép-Európa (nagy része) és Nyugat-Európa (nagy része) között nem partikuláris közép-európai problémákról szólnak, hanem európai problémákról.

Nem Magyarország és Lengyelország áll ellen Európának, hanem az európaiak állnak ellen ideológiai diktátumoknak, és *van néhány tagállam – elsősorban Közép-Európában, de például egy jókora szigetország Európa nyugati végein is –, amelyik ezt az ellenállást kimondja, képviseli, felkarolja, azaz bevezeti az európai diskurzusba* és ott napirenden tartja. (Ez kezd egyre nyilvánvalóbbá válni, egyre nyilvánvalóbban kimondatni. Magyarország miniszterelnöke, akinek immár régi szokása úgy befejezni beszédét, hogy „Hajrá Magyarország, hajrá magyarok!”, legutóbbi éwertékelő beszédét úgy zárta, hogy „Hajrá Európa, hajrá magyarok”.)

És ezzel ezek az országok *nem gyengítik, hanem erősítik és védik az európai demokráciát*. Védik, együtt Roger Scrutonnal. Védik, saját igazuk megvédéséhez sokat merítve Scruton írásaiból, érveléséből, szóval mindabból, amiért nem lehetünk neki elég hálásak. Scruton életműve – és remélem, ezzel nem alacsonyítom le az értékét – egyre fontosabb munícióvá válik abban a küzdelemben, amelyet a magyarok és a lengyelek vívnak Európáért.

Mindeddig szembeszállásról, ellenállásról, nemet mondásról beszéltem. De vajon csak tagadásról, kételyről, kritikáról van-e szó? Vajon csak egy ellenkezésben muníció-e számunkra Scruton életműve?

Vagy mindezek a negatív tartalmak egy pozitív tartalomtól erednek? (Egyébiránt ez a *protestáns* szó eredeti értelmére emlékeztet engem, ami törté-

netesen én is volnék. Ugyanis a „protestálni, tiltakozni valami ellen” *nem* az eredeti jelentése a szónak. Pont hogy valamiért *pro*, a hitükért emeltek szót az egyház – és egyszerre a nemzetük – megújítására törekvő reformátorok.) Egy Európa-vízióból, ami a szemünk előtt lebeg, célokból, amelyeket kitűztünk magunk elé, javaslatokból, amelyeket felkínálunk az egész közösségnek, értekekből, amelyeket a magunkénak vallunk?

Van-e a jelenleg érvényesülő elit-mainstreammel szemben *alternatív magyar–lengyel javaslat Európa számára*? Van-e egy olyan látens Európa-vízió az európai társadalomban, amelyre a közép-európaiak ráéreztek, amelyet – ellenállásuk, Európa-kritikájuk által is – kimondanak, amelyet képviselnek, amelyet mi képviselünk? És ami így esélyt kínál arra, hogy Európa korrigálja tévedéseit, helyrehozza deficitjeit?

Ezeket talán jobb kérdésként föltennem, mint megválaszolni. Talán éppen Roger fog rá válaszolni most vagy más adandó alkalommal. Talán olyan műhelyekben vitathatjuk ezt meg, mint az immár 25 éves Tusnádfürdői Nyári Szabadegyetem.

De azért annyit érdemes előrebecsátanom, hogy *szerintem az általunk kimondott nemek látenszen egy igent rejtnek*. És ennek az igennek szerintem a központi eleme a fenntarthatóság és a demokrácia, a népakarat racionális értelmezése. Mi fenntartható Európát akarunk, és meggyőződésünk, hogy az európaiak többsége is azt akar.

A fenntartható Európa nem változatlan Európa. *Európának fejlődnie, változnia kell, de csakis lakosai és az őt alkotó nemzetek és nemzetállamok akaratából. Csakis az erőszak – beleértve a szellemi erőszakot is – teljes kizárásával*. Csakis biztonságon, tehát a katasztrófák, kataklizmák elkerülésével.

Fenntartható Európát akarunk, és úgy látjuk, hogy *a fenntartható Európa a demokratikus Európa*. Nem tudom, hogy csak a fenntartható demokrácia igazán demokrácia-e, vagy az önpusztító demokrácia is az, de mi fenntartható, tartósan fennmaradó demokráciát akarunk, már csak azért is, mert itt, Közép-Európában számos előttünk járó nemzedék tapasztalta meg, hogy milyen az, amikor elveszik tőlünk a demokráciát, a népakarat érvényesülésének a jogát, szabadságát. Nem kérünk belőle. 1956 hatvanadik évfordulóját ünnepeljük idén. Poznań és Budapest 1956-ját!

Viszont minél többet kérünk azokból, akikre Európa megvédése során hivatkozhatunk. Köszönjük, Roger, hogy velünk vagy! Köszönjük, hogy a történelem számos pillanatában kiálltál mellettünk! Köszönjük, hogy együtt gondolkodhatunk és ezért együtt is cselekedhetünk egy fenntartható Európáért.